

Helsinški *bilten*

**HELŠINŠKI ODBOR
ZA LJUDSKA PRAVA U SRBIJI**
Kralja Milana 10, Beograd;
tel. 011/268-7404; fax. 2639-437;
e-mail: office@helsinki.org.rs
http://www.helsinki.org.rs

BR.124 // MART 2016.

SRBIJA NA VETROMETINI

T. Nikolić sa V. Putinom u Moskvi, mart 2016.

Srpska elita nije pokazala sposobnost da u promenjenim međunarodnim okolnostima uskladi sopstvene potencijale sa zahtevima vremena.

Frustracija proizašla iz ratnih poraza devedesetih, kao i neuspele tranzicije, dovela je, kako primećuju neki komentatori do „rusifikacije srpskog nacionalizma“.¹ Nespremnost da se suoči sa posledicama Miloševićeve politike sprečila je profilisanje političke scene i političkih opcija kad

je reč o budućnosti Srbije. Otuda i posthumne pohvale Slobodanu Miloševiću, kao još jednom „tragičnom liku nacionalne mitologije“.² Sve to ukazuje na skromne liberalno-demokratske tradicijame srpskog društva i države. Zbog vrednosne i intelektualne konfuzije nema konsenzusa o opštim političko-istorijskim ciljevima i ciljevima javnih politika.

1 Zoran Panović, glavni urednik Danasa.

2 Politika, 6. mart 2016.

Posledično, učvršćen je tradicionalno konzervativni blok - od političkih stranaka (Demokratska stranka Srbije, Dveri, Srpska narodna stranka), akademskih krugova, Srpske pravoslavne crkve, univerziteta, tajkuna, do medija – koji je okrenut prema Rusiji i protiv je reformi. Shodno tome, spoljnopolitička pozicija Srbije može se definisati kao „sedenje na dve stolice“. Ta pozicija, međutim, postaje sve neudobnija i nesigurnija³ s obzirom da se na Balkanu sudaraju interesi više aktera – Rusije, EU, SAD i odnedavno, Turske. Navodna neutralnost, na koju se Beograd stalno poziva, svodi se na samozamišljeno „balansiranje“, i „održavanje ravnoteže“ što stvara sumnju kod obe strane iz koje sledi sve jači pritisak.

Spoljnopolitička ambivalentnost u sve drastičnijoj formi prelama se na unutrašnjoj sceni. U trenutku kad približavanje Evropskoj uniji (EU), otvaranjem prvih pregovaračkih poglavlja (u decembru 2015) dobija i zvaničnu formu, evroatuzijazam među građanima na najnižoj je tački od pada režima Slobodana Miloševića. Ruska ofanziva meke moći kojoj je Srbija izložena u kulturnoj, naučnoj i, naročito medijskoj sferi kapitalizovala se u jačanju proruskih sentimenata u najširim segmentima društva.

Kad je reč o medijima, posebno onim desne orijentacije, poput Večernjih novosti, Pečata, Geopolitike, ruskih sajtova (Sputnjik i Ruska reč), pa i provladinog lista Politika – oni detaljno i sistematski ruše evropsku orijentaciju Vlade Srbije, makar ona bila i samo deklarativna, oživljavaju negativne stereotipe o susedima i regionu generalno, stigmatizuju proevropsku orijentaciju, distanciraju Srbiju od NATO i SAD (stalno podsećajući na NATO intervenciju) i zagovaraju savez sa Rusijom na, antikapitalističkim i pravoslavnim osnovama.

3 To, između ostalog, pokazuje reagovanje Rusije na usvajanje zakona o diplomatskom statusu NATO personala u Srbiji i pritisak da isti status dobiju zaposleni u ruskom Humanitarnom centru u Nišu.

U sazivu, u februaru raspuštenog parlamenta, čiji je mandat trajao od proleća 2014, nije bilo evroskeptičnih, odnosno proruskih stranaka. Međutim, prema aktuelnim ispitivanjama javnog mnjenja, u Narodnu skupštinu na narednim izborima (24. april) ući će više proruskih stranaka – Demokratske stranke Srbije (DSS), Dveri i, verovatno i Srpske radikalne stranke (SRS) Vojislava Šešelja. Osim toga, u predizbornom bloku najjače vladajuće stranke, našla su se i stranke samodeklarisanih rusofila – poput Srpske narodne stranke Nenada Popovića, kao i pojedinci, poput vojnog komentatora Politike, Miroslava Lazanskog (kandidat SNS za poslanika u republičkom parlamentu).

Ne treba izgubiti iz vida ni uticaj brojnih ruskih komentatora koji održavaju iluziju o važnosti Srbije na Balkanu, te budućem ujedinjenju Srba i svih pravoslavnih naroda. Aleksandar Dugin, Putinov ideolog, ističe da je cilj svih Srba vaspostavljanje jedinstva, a najozbiljniji pokretač tog procesa je Republika Srpska, koja zauzima glavno mesto u strateškoj arhitekturi Balkana. Posle tolikih poraza, drama, gubitaka i šteta, to će postati predznak nove zore. Rodoljubivo antizapadno krilo srpskog društva naglo će ojačati. Rusija će zajedno sa Srbima moći da stvori pol pravoslavnih zemalja Evrope, kome se u određenim okolnostima mogu pridružiti i Rumuni, i Bugari, i Makedonci, i Grci.⁴

NIKOLIĆ – GLASNIK U MOSKVI

Početkom marta Nikolić je oputovao u Moskvu da primi prestižnu nagradu Ruske pravoslavne crkve za 2015. godinu. Reč je o priznanju Međunarodnog fonda jedinstva pravoslavnih naroda koje se dodeljuje za „zasluge za veze među pravoslavnim narodima, doprinos očuvanju pravoslavne vere ili doprinos politici, međunarodnim odnosima, umetnosti i kulturi“.

4 <http://www.balkanspress.com/index.php/komentar/misljenje/6498-aleksandar-dugin-republika-srpska-ce-se-pripojiti-srbiji#>.

Tomislav Nikolić sreo se s Vladimirom Putinom deset puta otkako je 2012, izabran za predsednika Srbije. Intenzitet komunikacije između njih dvojice potvrđuje zainteresovanost Kremlja za geostrateški prostor Balkana. Pri tome, Putin bira partnere na koje se može osloniti. Predsednik Nikolić je, kako se čini, „prvi izbor“ ruskog predsednika.⁵ Nikolić je u Moskvi ubeđivao ruskog predsednika Vladimira Putina u sopstvenu lojalnost i neutralnost Srbije koja „nikad neće preći crvenu liniju ulaskom u NATO“.

Prema oceni posmatrača, Putin nije primio Nikolića s očekivanom srdačnošću.⁶ Nikolić pak, nije štedeo na udvorištvu⁷ i pohvalama: „Ne možete da zamislite koliko se Srbija oseća zahvalnom zbog dva vaša postupka koji se tiču budućnosti Srbije, ali i Republike Srpske“, rekao je on, precizirajući da se to odnosi na ruski veto u Savetu bezbednosti, čime je blokirano usvajanje rezolucije o Srebrenici (jul 2015),⁸ i na sprečavanje prijema Kosova u UNESCO. Takođe, povodom ruskog angažovanja u Siriji, Nikolić je zahvalio na hrabrosti koja se tamo pokazuje i dodao da, „nažalost, ovo nije 1999, inače (da jeste) ne bismo govorili o bombardovanju Srbije“.⁹

5 Osim što se Aleksandar Vučić u Srbiji, kao i u međunarodnim zapadnim krugovima smatra liderom koji favorizuje Evropsku uniju na račun Rusije, odbojan stav prema njemu pokazuju i ruski mediji.

6 Rukujući se s njim, Putin je Nikolića držao na distanci; dvojica predsednika samo su se rukovali, što je u odnosu na Putinov boravak u Beogradu pre dve godine bitna razlika, jer je Nikolić tada uspeo da ga poljubi devet puta!

7 Kako su, ne bez zajedljivih komentara prenosili mediji, Nikolić je rekao da bi Putinu mogao da „kaže sve svoje tajne“.

8 „Znam koliko je teško u Savetu bezbednosti staviti veto i taj će potez ostati zapamćen u Srbiji... Ovo nosim u srcu i jedva sam čekao da vam sve to kažem i zahvalim...“ rekao je Nikolić; Politika, 11. mart 2016.

9 Prema, Večernje novosti, 11. mart 2016. Nakon povratka iz Rusije, referirajući ponovo na njenu vojnu intervenciju u Siriji, Nikolić je izjavio da je ona „zaustavila stvaranje Islamske države na način koji je upotrebljen na Kosovu“; Politika, 14. mart.

Politički dijalog dvojice državnika bio je fokusiran za, po rusku stranu najvažnije pitanje – odnosi Srbije s NATO i status zaposlenih u ruskom humanitarnom centru u Nišu. Naime, upravao uoči Nikolićeve posete, Skupština Srbije je verifikovala sporazum Vlade i NATO kojim se osoblju Alijanse na teritoriji Srbije dodeljuje diplomatski status, dok je ruski zahtev da isto važi i za ruske humanitarce u Nišu već više godina na čekanju.

Nikolić je nakon susreta sa Putinom izjavio da su se u potpunosti složili da „Srbija treba da zadrži vojnu neutralnost“, koja se „postiže tako što balansiramo i pravimo sporazume i s jednim i s drugim vojnim savezom“.¹⁰ Putin je u izjavi nakon susreta bio znatno uzdržaniji, svodeći utiske na ocenu da se „odnosi između dve zemlje razvijaju uspešno“ i izrazio spremnost da „pruži podršku u svako doba“.¹¹

Kako neki domaći analitičari zaključuju,¹² Nikolić Putina nije uspeo da ubedi u trajnost (politike) balansiranja, uključujući tobože izjednačenu vojnu saradnju Srbije s Rusijom i NATO. Ta ocena se zasniva na izveštajima ruskih medija o poseti, uključujući i liberalni Komersant.

ZABRINUTOST MOSKVE ZBOG NATO

Prema sporazumu Vlade Srbije i Organizacije NATO (NSPO) o saradnji u oblasti logističke podrške, koga je Skupština Srbije verifikovala polovinom februara, svi pripadnici ove alijanse imaju slobodu kretanja i diplomatski imunitet, kao i niz drugih privilegija. Njihova sredstva, prihodi, kao i druga imovina biće izuzeti od svih poreza i dažbina, osim plaćanja komunalnih usluga i carina. Osim toga, osoblje NSPO, uključujući i njihova vozila uživajuće pravo slobodnog prolaza i pristupa celoj teritoriji Srbije, a samo se pristup

10 Večernje novosti, 11. mart 2016.

11 Isto.

12 Miloš Mitrović, Danas, 14. mart 2016.

zabranjenim bezbednosnim zonama usaglašava s nadležnim domaćim organima.

Tim povodom podiglo se dosta prašine i u domaćoj javnosti. Najglasnije, iz okruženja proruskih stranaka, grupa i pojedinaca. Predsednica Demokratske stranke Srbije Sanda Rašković apelovala je na predsednika Republike da ne potpiše Zakon o potvrđivanju Sporazuma između Vlade i NATO, jer se, kako je navela u otvorenom pismu javnosti, tim zakonom NATO uvodi u Srbiju bez formalnog ulaska Srbije u NATO.¹³ Po njenim rečima, tako se Srbija svrstava u „antiruski vojni savez“.¹⁴ Poziv predsedniku Nikoliću da ne potpiše Zakon uputio je i predsednik Srpske radikalne stranke Vojislav Šešelj, tvrdeći da je to „veći ustupak NATO, od onoga koji je Hitler tražio od Jugoslavije 1941. godine“.¹⁵

Najnoviji sporazum sa Severnoatlanskom alijansom je četvrti po redu, otkako je Srbija s njom formalizovala odnose u okviru Partnerstva za mir, 2006. godine (tokom mandata vlade Vojislava Koštunice). Međutim, tri ključna, od kojih je najznačajniji SOFA, kojim se Srbija obavezala na primenu ugovora i povelje organizacije (važi samo za članice NATO) potpisala je vlada naprednjaka i socijalista. Glavni urednik Nove srpske političke misli Đorđe Vukadinović tvrdi da Srbija formalno i ne mora da ulazi u NATO, jer i na ovaj način „počinjava svoj suverenitet NATO standardima i NATO komandi“.¹⁶

Moskva je u prvi mah reagovala prilično uzdržano, mada u podtekstu upozoravajuće. Marija Zaharova, portparolka ruskog Ministarstva inostranih poslova, izjavila je: „Rusija uočava da Srbija

razvija odnose s NATO, ali računa da će se pridržavati politike vojne neutralnosti“.¹⁷ Samo dva dana potom, Zaharova je reagovala mnogo nervoznije. Kao povod iskoristila je pogibiju dvoje otetih službenika ambasade Srbije u Libiji, koji su stradali prilikom američkog bombardovanja kampa Islamske države. Nastupajući na državnoj televiziji, Zaharova je optužila Zapad da „pokušava da postepeno uvuče Srbiju u NATO“ i da je „to je posebna vrsta poniženja za srpski narod, nametanje stokholmskog sindroma, kada teraju svoje žrtve - a Srbi su bili žrtve agresije – da ih zavole i da javno priznaju da hoće da im se pridruže. To je posebna vrsta perversnosti“.¹⁸

Nikolić je javno rekao da će najnoviji sporazum s NATO omogućiti njihov stručni i materijalni doprinos za uništavanje ogromne količine neadekvatno uskladištene municije u Kragujevcu: „Mi nemamo ni mogućnost ni sredstva da to učinimo i to se čini isključivo u našem interesu i na naš zahtev“.¹⁹ Nikolić je autorskim tekstom u Blicu objasnio da Srbija stoji na čvrstim pozicijama vojne neutralnosti. Ni jedan potez državnog vrha Republike Srbije, niti bilo koji propis, od 2012. godine, nije doveo u pitanje takvu poziciju. Saradnja u oblasti bezbednosti, odbrane i borbe protiv terorizma, uključuje brojne međunarodne i regionalne organizacije i inicijative. Podsetio je da Rusija ima viši nivo saradnje sa NATO, ali da je sada suspendovan zbog krize u Ukrajini.²⁰

Glavna urednica sajta „Fond strateške kulture“ Anja Filimovna je izuzetno oštro kritikovala aktuelno rukovodstvo Srbije. Po njenom mišljenju, Srbija koja se i inače nalazi u „zoni uticaja NATO“, pod aktuelnim rukovodstvom ne čini ništa da se tome odupre, a što je još gore, tvrdi Filimonova, „ne postoji volja za suprotstavljanje vladajućoj eliti“. Elita pak organizuje „grube

13 Na protestima i javnim manifestacijama nezadovoljstva koji su tih dana organizovani u Beogradu isticano je da je reč o „uvođenju Srbije na mala vrata u NATO, a NATO u Srbiju na velika“.

14 Prema, Danas, 17. februar 2016.

15 Politika, 19. februar 2016.

16 Kolumna pod naslovom „NATO, SOFA, IPAP i NSPO – da se Srbi ne osve(ste)“, Politika 23. februar 2016.

17 Danas, 17. februar 2016.

18 Prema, Vreme, 25. februar 2015.

19 Isto.

20 <http://www.blic.rs/vesti/politika/nikolic-zasto-sam-potpisao-zakon-o-nato/8vnp975>.

propagandne kampanje koje raslabljuju nacionalnu svest, koje podrivaju duhovno jezgro naroda, koje olakšavaju zadatak njegove kolonizacije i kasnijeg uništenja...“²¹

Ruski ambasador Aleksandar Čepurin je u intervjuu za *Politiku* izjavio da je „Rusija protiv širenja NATO, uključujući proširenje na Jugoistočnu Evropu“ i podvukao da je to usmereno protiv Rusije. Takođe je naglasio da „ulazak Srbije u NATO ne bi povećao njenu bezbednost, već bi bilo baš suprotno“, te da je uvlačenje Srbije u NATO sledeći korak ponižavanja Srba“.²² Ambasador takođe, nije propustio priliku da podseti na to da Rusija garantuje teritorijalni integritet Srbije (Kosovo) i da imaju vrlo slične stavove u odnosu na BiH i Republiku Srpsku (zalaganje za Dejtonski sporazum i oцепljenje RS).²³ Upravo zbog toga Rusija ima podršku srpske elite, tj. na očuvanju iluzije o ujedinjenju.

Predsednik Centra za strateške alternative Aleksandar Mitić, usvajanje zakona o Sporazumu između Srbije i NATO smatra narušavanjem neutralne poziciju Srbije, jer ponovo pomera klatno ka jačanju saradnje sa NATO u odnosu na ostale aktere međunarodne scene, a pre svega Rusiju. Mada formalno zakon ne znači korak ka članstvu u NATO, kako ističe, postoji mogućnost da Srbija mimo znanja građana postane deo alijanse.²⁴

IPAK BEZ „BALANSA“

Ruska strana, podržana od proruskog bloka u Srbiji, tim je povodom intenzivirala pritisak da zaposleni u ruskom Humanitarnom centru u Nišu (RSHC) dobiju isti status kao i osoblje NATO. Za tu vrstu reciprociteta u odnosima s

21 Danas, 1. mart 2016.

22 Aleksandar Čepurin, „Rusija igra belim figurama, Politika, 20. mart 2016.

23 Isto

24 <http://www.vesti-online.com/Vesti/Srbija/553022/RUSIJA-Ni-korak-dalje-u-NATO>

NATO i Ruske Federacije založio se, između ostalih, predsednik Srpske narodne stranke Nenad Popović (Srpska narodna stranka ima jednog poslanika u Skupštini Srbije i on je bio jedini koji je u parlamentu glasao protiv tog sporazuma), koji je zatražio da se sada „vojna saradnja s Rusijom podigne na isti nivo“. Isti stav zastupa i vojni analitičar Politike Miroslav Lazanski, koji se nalazi na izbornoj listi vladajuće stranke za predstojeće parlamentarne izbore: „Ako već uspešno balansiramo i ako smo stvarno vojno neutralni, onda dajmo tim Rusima (u RHCN) isti imunitet i status (kakvog uživa osoblje NATO)“.²⁵

Javni pritisak na Vladu na statusno izjednačavanje zaposlenih u Niškom humanitarnom centru sa „zapadnim kolegama“, stvarao je utisak da će se to i dogoditi, kako u kontekstu bliske posete Moskvi predsednika Nikolića, tako i najavljenog dolaska ruskog premijera Medvedeva u Beograd. To se ipak nije dogodilo. Formalno izvinjenje (Rusima) pružio je Nikolić tokom boravka u Moskvi izjavom da je potpisivanje tog „u svemu usaglašenog sporazuma“ odloženo zbog raspisivanja vanrednih parlamentarnih izbora u Srbiji.

Sporazum je tako delegiran budućem sazivu vlade, iako na potpisivanje čeka tri godine. Očekivalo se da će se potpisati prilikom boravka Vladimira Putina, u oktobru 2014, ali je Putin odleteo iz Beograda praznih ruku, jer je parafiranje odgođeno bez obrazloženja. Mesec dana kasnije nemački magazin „Špigl“ objavio je tekst u kome je tvrdio da je nemačka kancelarka Angela Merkel apelovala na premijera Vučića da ga ne potpisuje, jer je Berlin zabrinut zbog ruske ekspanzije na Balkan i mogućnosti da taj centar prerašte u sedište ruske špijunaže.²⁶

Kako je nedavno pisao i Pečat, Beograd je i iz Brisela neformalno upozoren da potpisivanje sporazuma s Rusijom ne bi bilo u skladu sa

25 Politika, 20. februar 2016.

26 Isto.

Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju.²⁷ Takođe, analitičar Branimir Anđelković smatra da, ako neko pritiska Srbiju, onda su to NATO i Zapad, a ne Rusija koja je „u prilično defanzivnom položaju“.²⁸

PRORUSKO „SKRETANJE“ JAVNOSTI U SRBIJI

Paradoksalno, što je Srbija i formalno bliže Evropskoj uniji, to je raspoloženje javnosti za pridruživanje najznačajnijoj evropskoj asocijaciji sve manje. Prema najnovijim istraživanjima javnog mnjenja procenat građana koji podržava ulazak Srbije u EU je ispod 50 posto.

Istovremeno, raste pozitivno raspoloženje prema Rusiji, njenoj spoljnoj, ali i unutrašnjoj politici. Kako s ushićenjem piše Pečat, „Rusija je (na unutrašnjoj sceni) postala faktor, kakav nikad dosad nije bila“.²⁹

Taj zaokret u javnom mnjenju Srbije, usmeravan mainstream i tabloidnim medijima, primetan je od ruske intervencije u Ukrajini i aneksije Krima. Vojna intervencija u Siriji samo se nadovezala na taj trend. Političke stranke i organizacije koje zagovaraju bliskost s Moskvom, zahvaljujući blagonaklonost medija dobile su širi manevarski prostor.

Popularnost ruskog predsednika Vladimira Putina u Srbiji je već godinama velika, ali to sve više važi i za ruski politički „model“, indikativno, posebno među mladima.

Svetlana Logar, direktorka istraživanja IPSOS Stratedžik marketinga, koja je nedavno anketirala mlade između 25 i 35 godina, je izjavila da

27 Pečat, 26. februar 2016.

28 Politika 29. februar 2016.

29 Pečat, 18. mart 2016. (Spominjemo ko kuriozitet: u ovom broju Pečat objavljuje osam Putinovih fotografija, različitim povodima i u različitim situacijama).

bi se oni još uvek radije iselili u Evropu ili Ameriku, ali bi „uselili Rusiju u Srbiju“, kad je reč o ruskom zakonodavstvu i političkom sistemu.³⁰ Tako, njih 64 posto podržava rusku spoljnu politiku, njih 57 posto bi podržalo postavljanje ruskih vojnih baza na tlu Srbije, čak 85 posto ispitanika misli da bi eventualni savez s Rusijom povećao mogućnosti za zapošljavanje, a 62 odsto da bi to doprinelo stabilnosti zemlje i poboljšanju imidža zemlje (56 odsto).³¹

To generalno raspoloženje javnosti će, po svojoj prilici, biti verifikovano na vanrednim izborima, 24. aprila. Prema prognozama nekih medija,³² broj proruskih poslanika u sledećem sazivu parlamenta mogao bi preći stotinu (116), od ukupno 250 poslanika. Osim što se tu računaju poslanici rusofilskih stranaka, koalicije DSS-Dveri i Srpske radikalne stranke, list ukupnoj brojci dodaje i otprilike trećinu poslanika koji će biti izabrani na listi vladajuće Srpske napredne stranke, koji su bliži Tomislavu Nikoliću (poznatom rusofilu, kako piše Blic), nego Aleksandru Vučiću.

VUČIĆ I NATO

Evroatlantska orijentacija premijera Vučića često se dovodi u pitanje, pre svega zbog ambivaletnih izjava u vezi sa Rusijom. Zapadna međunarodna zajednica percipira ga kao partnera, pre svega zato što na aktuelnoj političkoj sceni i nema drugog. Mnogi komentatori smatraju da Srbija uživa naklonost zapadne zajednice zbog „faktora Rusija“. Na primer, američki senator Džon Mekejn odabrao je trenutak Nikolićeve državničke posete Moskvi da ponovo pohvali „snažnog lidera“ premijera Vučića, između ostalog i zbog toga što se „odupire ruskom pritisku“.³³ Premijer je tom

30 Izlaganje na konferenciji „Srbija i Rusija – ruski uticaj na stabilizaciju, demokratizaciju i evropske integracije Srbije, Centra za evroatlantske studije, 22. februar 2016.

31 Isto.

32 Blic, 8. februar 2016.

33 Prema, Politika 11. mart 2016.

prilikom poručio da je neozbiljan i neodgovoran svako ko misli da Srbija bez podrške SAD može da ostane na evropskom putu i da ekonomski napreduje.³⁴ Za Sporazum s NATO Vučić je rekao: „Nama je NATO potreban kao saveznik da nam čuva narod na Kosovu i Metohiji“ i dodao, „da je Srbiji potrebna saradnja sa NATO, te da samo oni koji bi zemlju da vrata u 17. vek smatraju da je to nepotrebno“. Predsednik Vlade Srbije je na konferenciji za štampu pokazao dokumente o saradnji sa Severnoatlanskom alijansom koje je potpisala koaliciona vlada DSS i DS. Tačnije, Boris Tadić kao tadašnji predsednik uz podršku stranke Vojislava Koštunice.³⁵

Proruske grupacije poput Srpskog sabora Zavetnici planiraju anti-NATO kampanju. Nakon protesta u Beogradu, Zavetnici su (20. marta) organizovao

anti-NATO protestni skup u Valjevu. Bilo je, prema srbin.info, prisutno oko 1500 ljudi. Policija, međutim, nije dozvolila okupljenim građanima da krenu u šetnju valjevskim ulicama. Demonstranti su nosili parole „Srbija nije NATO kolonija“, Putinove slike... O skupu je izvestio i ruski portal (pravda.ru) koji ističe da mainstream mediji nisu izveštavali o skupu (sem marginalno) i da je jedini portal koji je doneo informaciju o tome srbin.info (desničarski antizapadni portal). Ruski portal komentariše da je sloboda izražavanja u opasnosti i da je „jednom ponosna Srbija sada pod imperijalističkom čizmom“.

Očigledno je da će Vlada kontrolisati aktivnosti desničarskih grupa, ali i da će ruski portali i mediji držati njihovu stranu, pozivajući se na slobodu izražavanja.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Rusko prisustvo na Balkanu nije jednoznačno. S jedne strane, Rusija testira EU, a s druge, demonstrira pretenzije na status velike sile sa sferom „privilegovanih interesa“. U toim smislu Srbija je „lak“ plen s obzirom na ambivalentnu elitu i javnost.

Frustracija porazom i neuspehom tranzicijom zabrinjavajući je potencijal za regresivne trendove u Srbiji i negovanje iluzije o mogućim teritorijalnim promenama. Na tome insistiraju ruski komentatori i analitičari iza kojih stoji zvanična Rusija.

Vlada i premijer moraju slati jasnije poruke javnosti, posebno mladim ljudima. Protivrečni stavovi samo doprinose konfuziji mladih, jer im se ne nudi perspektiva.

Potrebno je pokrenuti dijalog o tome šta članstvo u EU znači i koje su to vrednosti na kojima EU počiva.

Uloga medija je u tome ključna. Njihov negativni odnos prema reformama, a time i EU, do sada se u značajnoj meri reflektovao na stav javnosti. Elektronski mediji, posebno javni servis, može značajno uticati na promenu raspoloženja.

Potrebno je podstaći Univerzitet da mladoj akademskoj javnosti približi evropske vrednosti, ne samo u okviru nastavnog programa, već i drugim aktivnostima.

Neophodno je intenzivirati razmenu mladih unutar regiona, ali i unutar EU. U tom smislu treba što pre aktivirati Kancelariju za mlade (inicijativa Berlinskog procesa). Kancelarija ima sedište u Tirani, ali još nije u funkciju.

34 <http://www.blic.rs/vesti/politika/vucic-sa-senatorom-mekejnem-bez-sad-ne-mozemo-u-nato-nas-ne-terajte/wgpl6w7>

35 <http://www.telegraf.rs/vesti/politika/2008205-ekskluzivno-ovo-je-sporazum-koji-je-srbija-potpisala-sa-nato-foto>